

En una segunda acepción [la primera, com s'acaba de dir, és "el conjunto de términos especializados de una disciplina"] es la ciencia o disciplina de carácter interdisciplinar (incorpora a lingüistas y a especialistas de cada materia técnica) que teoriza sobre la confección y el análisis de los términos especializados.

Si algú, repetim-ho, no s'ho pensava, pot provar de llegir el llibre de Maria Teresa Cabré i de repensar-s'ho. La terminologia és ciència, i és important com qualsevol ciència: resulta rellevant. Sens dubte l'aposta pel rigor científic és un dels grans valors d'aquest llibre, i va acompanyada d'una claredat expositiva més que notable, que defuig tant el barroquisme com el simplisme, fet que sempre es podrà considerar un valor afegit en un llibre de terminologia i de lingüística (la tradició terminològica de la lingüística, ho sap gairebé tothom, no ha estat mai un bon model).

En definitiva, és una sort i un encert que els treballs de Cabré s'hagin posat a disposició de la comunitat internacional amb una facilitat d'accés que no tenien en català, i no pas, ja s'ha mig dit a l'inici, perquè el català no pugui ser llengua de l'"alta" ciència (que també hi ha qui ho pensa, encara), sinó perquè el costum de no consultar textos en anglès (i ara mateix, ja, que no estiguin en línia) s'està estenent arreu del planeta i resulta lamentable i empobridor. Per consegüent, cal agrair, a totes les persones que han treballat per fer realitat aquesta empresa (Mercè Lorente i companyia, en resum), l'esforç esmerçat; i per descomptat, cal agrair, a l'autora, els (molts) anys d'estudi i d'investigació que li han permès oferir-nos la teoria i la pràctica que estan combinades —*atresorades* o *tresorejades*, dit a la manera clàssica (i trieu el terme)— en aquesta obra.

Lluís PAYRATÓ
Universitat de Barcelona
Institut d'Estudis Catalans

Referències bibliogràfiques

- ALCARAZ, Enrique / MARTÍNEZ, María Antonia (2004²): *Diccionario de lingüística moderna*. Barcelona: Ariel.
- COSTA CARRERAS, Joan (ed.) (2009): *The Architect of Modern Catalan. Pompeu Fabra (1868-1948). Selected writings*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- LORENTE, Mercè / CABRÉ, Teresa (2021): «Teories i models en terminologia. Panorama teòric de la terminologia actual», *Terminàlia*, 24, p. 57-59.
- CALERO, M.ª Ángeles / RIZOS, Carlos / SELFA, Moisés (coord.) (2025): *A terra domestica, ad verba inlustranda. Homenaje al profesor Javier Terrado Pablo*. Lleida: Edicions de la Universitat de Lleida, 363 p.

Amb motiu de la maduresa acadèmica assolida recentment pel professor i investigador Javier Terrado Pablo, tres dels seus col·legues i deixebles (M.ª Ángeles Calero, Carlos Rizos i Moisés Selfa) han coordinat aquesta obra col·lectiva que ofereixen com a penyora de gratitud i homenatge al seu mestre, que, des de la terra de la llar, ha donat llum a les paraules, tal com

podem traduir del suggeridor títol que encapçala aquest compendi (*A terra domestica, ad verba inlustranda*).

Com és costum en aquest tipus de publicacions, en la breu «Presentación» (p. 13-14) que precedeix el conjunt del volum s'hi expliciten les raons que han portat a la preparació d'aquest homenatge coral, i hi descobrim ja tota una sèrie de qualificatius amb què es descriu la figura de Javier Terrado: «maestro», «sabio», «comprometido», «bellísima persona», etc. Ara bé, si hi ha una faceta que els editors destaquen per damunt de la resta, és la de la immensa generositat¹ del seu mestre i professor a la Universitat de Lleida. Així, en la preceptiva semblança de vida i obra, no debades titulada «Pro Javier Terrado o De la generosidad» (p. 15-24), s'evoquen diverses anècdotes que subratllen el seu caràcter generós i afable, fins al punt de concloure que Terrado ha estat «nuestro dante», original joc etimològic que relaciona la coneguda afició del professor per l'obra de l'autor italià amb el participi de present del verb *DARE* ('persona que dona, que ofereix'). D'aquest repàs biogràfic es desprenen dos dels interessos principals que han guiat la trajectòria de l'homenatjat: l'onomàstica —de la qual dona testimoni, per exemple, la seva col·laboració a l'*Onomasticon Cataloniae* de Coromines—, i l'ensenyament de l'espanyol com a llengua estrangera —tal com acrediten les innumerables col·laboracions amb universitats i institucions xineses des de fa dècades.

Un cop exposada la relació de l'ingent productivitat científica del professor («Bibliografia Terradiana» p. 25-33), es dona pas al conjunt de vint-i-nou contribucions, dividides en set àrees temàtiques (*Onomàstica catalanoaragonesa*, *Onomàstica hispànica*, *Léxico*, *Lingüística*, *Literatura*, *Personalía* y *Creación*) amb què nombrosos amics i col·legues han volgut mostrar la seva estima per Javier Terrado. Aquestes contribucions, escrites en català, aragonès, asturià, gallec, castellà i fins i tot en llatí, no s'han ordenat segons el criteri alfabètic dels cognoms dels autors, sinó per alguna altra motivació no justificada prèviament i que no resulta transparent. Les primeres vint-i-quatre responen a treballs científicoacadèmics, mentre que les cinc darreres són de naturalesa vivencial i artística.

Passo ara a consignar, després dels corresponents autors, els títols de les vint-i-nou contribucions, les pàgines de referència, així com unes breus pinzellades sobre cadascuna. I tot això, en ordre correlatiu.

Onomàstica catalanoaragonesa

– Javier Giralt, «*Casa Puialto*, un oicònim tradicional de Sant Esteve de Llitera (Osca)» (p. 37-49). Analitza la història del nom *Casa Puialto*, la continuació antroponímica de *Puialto* com a cognom i els seus lligams amb el llinatge *Rourera*, provinent del poble ribagorçà d'Areny de Noguera.

– Glòria Francino Pinasa, «Una caminada entre topònims» (p. 51-58). Planteja un recorregut toponímic per l'àrea ribagorçana des de Sopeira fins a Areny, tot identificant un grapat de noms de lloc ben coneguts per l'homenatjat, dels quals forneix la seva (possible) filiació etimològica, com ara *Fogueró* (< *FILICONEM* 'falguera') o *Basuera* (< *VALLEM URSARIAM* 'vall d'ossos').

– Joan Tort i Donada, «La Terreta com a *paisatge toponímic*» (p. 59-74). Ofereix una tria comentada de noms de lloc de la Terreta, regió del Prepirineu occidental català, que en revelen les seves característiques oronímiques i hidrogràfiques.

1. Generositat, atribut que també recorda qui signa aquesta ressenya a propòsit de la seva primera trobada amb el professor Terrado, qui li va regalar una conversa i un sopar deliciosos el 9 de maig del 2019, a la XII Jornada d'Onomàstica organitzada per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.

– Jesús Vázquez Obrador, «Topónimos de Sallent de Gállego (Huesca) con sonorización de los fonemas oclusivos sordos etimológicos /p/ y /t/ situados tras nasal» (p. 75-85). Arran d'un repertori de disset topònims sallentins, l'autor n'explica, d'una banda, casos de sonorització de /p/ > /b/ després de consonant nasal (per exemple, *ACQUA LIMPIDA* > *Aqualénbeda*); i, d'altra banda, fenòmens de sonorització de /t/ > /d/, també després de nasal (com ara *SENTICOSA* > *Sandicosa*).

– Joan Anton Rabella, «El paisatge cultural del Priorat a través dels seus noms» (p. 87-99). Dibuixa fil per randa un passeig pel territori del Priorat mitjançant diferents noms de lloc, la motivació dels quals aporta informació sobre els aspectes orogràfics (*Collroig*), agrícoles (*les Pallisseres*, *la Vinyeta*), zoogràfics (*les Guineus*, *les Porqueres*) o hidrogràfics (*la Basse-ta*) del terreny.

– José Enrique Gargallo, «*Quan Mondúber porta capa, i Mongó porta capell... Refrany meteorològic amb referència toponímica dins l'obra de Joan Coromines*» (p. 101-110). Amb una prosa ben delicada, es presenta una mostra dels refranys de caràcter meteorològic que inclouen mencions toponímiques recollits en el *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana* i l'*Onomasticon Cataloniae* de Coromines. Destaquen els paremiotipus que evocuen la imatge de muntanyes amb capell, és a dir, que estan cobertes de boira o núvols.

– Emili Casanova, «Topónimos de Cuenca creadores de apellidos y nombres de lugar en la Comunidad Valenciana» (p. 111-132). Avalua l'empremta que un enfilall de topònims de Conca ha deixat en l'antroponímia valenciana. A través de la distribució geogràfica actual dels cognoms, l'autor en comenta deu exemples rellevants: *Alconchel*, *Algarra*, *Almarcha*, *Bonich*, *Buendía*, *Cañete*, *Landete*, *Mira*, *Mohorte* i *Moya*.

Onomàstica hispànica

– Jose Luis Ramírez Sádaba, «Casalarreina» (p. 135-144). Forneix una mirada prou documentada a la història del topònim *Casalarreina*, a La Rioja, conegut amb un nom d'origen basc (*Nafarruri* i altres variants) si més no fins a l'any 1503, quan va canviar de denominació després d'haver esdevingut residència de la reina Joana de Castella.

– Ana M.ª Cano González, «Productividad antroponímica de los topónimos asturianos *Caravia*, *Colunga*, *Llaviana* y *Siero*» (p. 145-161). Estudia la pervivència que han tingut els noms de quatre municipis asturians com a cognoms. Tots quatre tenen una certa continuació antroponímica entre els llinatges asturians. S'ha d'assenyalar el cas de *Llaviana*, que ha patit un procés de castellanització que ha dut a la despalatalització del cognom: *Laviana*.

– Ana Isabel Boullón Agrelo, «*Amarelo*, *ouro* e *dorado* na onomástica galega» (p. 163-177). Analitza el rendiment que aquests tres noms de color han tingut en l'onomàstica gallega. La seva continuació dins de l'àmbit toponímic és molt feble. Ara bé, per a l'àmbit antroponímic, es comprova que *Amarelo*, *Ouro* e *Dourado* van conèixer una productivitat variable com a sobrenoms medievals i, en l'actualitat, encara existeixen com a cognoms.

– Emilio Nieto Ballester, «*Manquillos* (Palencia) y *Sordillos* (Burgos): consideraciones sobre un tipo toponímico» (p. 178-188). Es fa ressò de l'ús d'adjectius que indiquen patologies o malalties per a la formació de malnoms, que sovint esdevenen cognoms i, en ocasions, també noms de lloc. Es fixa en dues localitats castellanès, com ara *Manquillos* (a partir del cast. *manco*) i *Sordillos* (des del cast. *sordo*).

– Jairo Javier García Sánchez, «*Toledo* (desen)terrado y revisado en el *Toponomasticon Hispaniae*» (p. 189-197). L'autor *desenterra*, amb un peculiar joc de paraules en al·lusió al

primer cognom de l'homenatjat, el topònim Toledo, del qual no se n'ocupava des de fa dues dècades, i repassa les dades que ha preparat per la fitxa d'aquest topònim dins del projecte *Toponomasticon Hispaniae*: etimologia, documentació històrica, altres cognats toponímics, continuació antroponímica, etc.

– M.ª Dolores Gordón Peral / Stefan Ruhstaller, «Gefironimia: nombres entre orillas» (p. 199-212). Els autors aborden l'estudi d'un conjunt de topònims units per la mateixa motivació: llocs per on es travessa un corrent fluvial o accident orogràfic en el trajecte d'una via de comunicació. Atès que sovint s'associa aquesta imatge a un pont, encunyen els termes *gefironim* i *gefironímia* (del grec γέφυρα, 'pont'). Amb aquest objectiu, paren l'atenció en un munt de topònims peninsulars d'àrees castellanoparlants fixats especialment arran de la veu *punte* i derivats: *La Puente*, *El Pontillo*, *Pontizales*, *Pontarrones*, etc.

– Maximiano Trapero, «Los nombres de los pueblos de Canarias y sus referencias lingüísticas y extralingüísticas» (p. 213-230). Presenta una exposició completíssima de la toponímia canària, amb particularitats pròpies que la defineixen, com ara la presència del substrat guanche (que motiva, entre d'altres, els noms de *Tenerife*, *Adeje*, *Gáldar* o *Telde*) o la referència a espècies vegetals a través de la creació o adaptació de lèxic que dona compte de la realitat fitonímica de les illes (per exemple, *Tarajal*, que al·ludeix a un arbre propi de la costa canària).

Lèxic

– Joan Veny, «Interferència interna i externa en els mots que designen la parpella» (p. 233-246). Descriu d'una manera primorosa els significants catalans corresponents al concepte 'parpella' i n'analitza l'etimologia, amb especial atenció als descendents de *PALPEBRA* i *PALPETRA*, les interferències produïdes pel tipus castellà *párpado* i els creuaments amb altres elements de l'òrbita ocular, com ara *pestanyes*.

– M.ª Ángeles Calero Fernández, «El viaje de las palabras: el caso de la voz *chocolate*» (p. 247-257). Suggereix un "dolç" recorregut per la història del mot *chocolate* en castellà, des de la seva arribada del continent americà, la primera documentació al segle XVI, les diferents realitats que ha designat i l'expansió que ha assolit entre altres llengües europees.

– Francho Nagore Laín, «Dos textos en aragonés e bels bocables en *Flores de montaña* (1930), de Luis M.ª de Arag», (p. 259-268). Estudia la *Pastorada d'Ansils* i *Felicitación*, dos textos escrits en alt-ribagorçà i baix-ribagorçà respectivament, que apareixen inclosos dins *Flores de montaña*, un llibre de temes costumistes publicat a Saragossa el 1930. A més, ressegueix altres paraules d'origen aragonès que esquitxen textos en castellà de la mateixa obra, com *chandra*, *cualque*, *samarugo* o *zaburdo*.

Lingüística

– M.ª Antonia Martín Zorraquino, «De nuevo sobre Mariano de Cavia como columnista lingüístico», (p. 271-283). Examina els articles que el periodista aragonès Mariano de Cavia (1855-1920) va publicar a diferents diaris del seu temps (*El Liberal*, *El Imparcial*, *El Sol*, etc.) i s'ocupa dels que estaven dedicats a qüestions lingüístiques. En aquest sentit, abunden els textos en què Cavia defensa el purisme normatiu i critica, entre d'altres coses, l'abús dels neologismes superflus.

– María Bargalló Escrivá, «El análisis lógico y gramatical en Hispanoamérica: *El análisis castellano. Tratado práctico de análisis lógico i gramatical de la lengua castellana* (1872) de Sandalio Letelier» (p. 285-294). Analitza l'impacte que l'esmentada obra de l'autor xilè

Sandalio Letelier va tenir en l'ensenyament de la gramàtica del castellà al país andí. Aquest tractat es caracteritza, sense introduir innovacions tècniques de relleu, per facilitar l'acostament a conceptes sintàctics per part dels professors i estudiants mitjançant una sèrie d'exercicis d'anàlisi lògic i gramatical.

– Mo Zhao, «La traducción como práctica de mediación intercultural: Análisis de los obstáculos lingüísticos y la contextualización cultural en los textos filosóficos tradicionales chinos» (p. 295-304). Descriu les estratègies principals de traducció utilitzades en dues obres filosòfiques xineses, el *Dao De Jing* i el *Lun Yu*, amb l'objectiu de reflectir acuradament les diferències culturals entre la llengua origen i la llengua meta i garantir alhora la precisió semàntica.

– Moisés Selfa Sastre, «Filología y Didáctica de la Lengua y la Literatura: ¿hermanas gemelas?» (p. 305-313). Reflexiona sobre les aportacions que fan totes dues disciplines i argumenta la necessitat que totes dues es recolzin mútuament, atès que, per a ensenyar una llengua (Didàctica), abans cal tenir un bon coneixement de les seves estructures (Filologia), i per a determinar el valor real del coneixement lingüístic teòric —fornit per la Filologia—, la Didàctica pot contribuir a oferir dades pràctiques de l'ús de la llengua.

Literatura

– Josep Antoni Clua Serena, «*Alexander medievalis*, “el [dotat] de dues banyes”, al món islàmic i hel·lenístic» (p. 317-326). Repassa les mirades que, a l'època medieval, es van projectar sobre la figura d'Alexandre el Gran, dotat d'una intel·ligència militar i un virtuosisme religiós dignes d'imitar i lloar, i examina de quina manera els musulmans van incorporar aquest arquetipus alexandrí en els seus textos sagrats. S'hi va identificar com *Dhu al-Quarnayn*, és a dir, “el dotat de dues banyes”, sense oblidar que les banyes n'eren un símbol important, de força, fecunditat i abundància.

– Xosé Lluís García Arias, «Una curtia llectura de Palladius» (p. 327-329). Ofereix un breu estudi de les recomanacions que l'autor llatí Palladius va deixar escrites al voltant d'algunes tècniques de conreu i les advertències pel que fa a l'impacte de determinats animals (la coloma, la serp) en la salut i en l'activitat humana. Conclou la lectura amb una polida reflexió sobre la necessitat de conèixer les tradicions i els sabers ancestrals per a una millor comprensió del present.

– Carlos Ángel Rizos Jiménez, «En busca de un poema manuscrito de Bécquer» (p. 331-341). Ressegueix les pistes del manuscrit que hauria contingut el poema “Elvira”, composició becqueriana que només coneixem, de manera fragmentària, a través d'una publicació feta per Cristóbal de Castro al diari *La Esfera*, el 17 de juliol de 1917.

Personalia

– Maribel Serrano Zapata / Yasmina Romero Morales, «Tejiendo valores: homenaje al profesor Javier Terrado Pablo» (p. 345-346). Entreteixeixen² unes sentides paraules de gratitud i estima a l'homenatjat.

– Ignacio Terrado Rourera, «Del amor a la palabra y de la palabra al amor» (p. 347-353). Descriu, des d'un incondicional amor filial, el seu esguard cap al pare —que ja és avi també—, amanit amb unes reflexions personals sobre el llenguatge i la comunicació.

2. Tot evocant la preciosa associació entre *teixir* i *escriure*, tenint en compte que *TEXTUS*, d'on prové avui el mot *text*, era el participi de passat del verb *TEXERE* ‘teixir, entrellçar’.

– Matías López López, «TERRÁTVS MEVS» (p. 354-358). Presenta una original descripció en llatí de les nombroses virtuts de l'homenatjat, acompanyada de la corresponent traducció al castellà.

Creació

– Jaume Pont, «Remoreig» (p. 361-362). Esculpeix un poema de vers lliure que li dedica a Terrado, qui també va mostrar les seves qualitats literàries en diverses ocasions.

– Antoni Llevot, «Una mica de color» (p. 363). Posa la cirereta del pastís a aquest volum amb una acolorida creació pictòrica.

Es tracta, en suma, d'un homenatge coral eclèctic, que reflecteix les múltiples facetes del mestre Javier Terrado, fet amb l'amor i l'afecte immesurables que els seus deixebles i amics li professen.

Claudia Elena MENÉNDEZ FERNÁNDEZ
Universidá d'Uviéu
Academia de la Llingua Asturiana

CARLES, Hélène / GLESSGEN, Martin / ROBECCHI, Marco / BOSSONE, Alessandra (2024): *Dictionnaire des régionalismes médiévaux : la Galloromania nord-orientale (DRM). Une analyse à partir des Documents linguistiques galloromans (XIIe-XVe siècles.)*. Strasbourg: ELiPhi Editions de Linguistique et de Philologie, 810 p.

La *Bibliothèque de Linguistique Romane* continua la tasca empresa des de 2002 i s'acosta a la publicació del seu vintè volum (fita ja superada si es tenen en compte els volums fora sèrie) fent així un servei ben estimable a la lingüística romànica. Junt amb la *Revue de linguistique romane* i les altres sèries de publicacions de les *Éditions de Linguistique et de Philologie* (ELiPhi) i sota els auspicis de la Société de Linguistique Romane, ofereix un espai per a la publicació d'obres diverses de la lingüística romànica amb una alta qualitat, tant científica com pel que fa a la presentació material dels volums.

El volum dinovè de la col·lecció és un diccionari, un diccionari de regionalismes medievals de l'espai galloromànic nord-oriental, és a dir, francès (francès oriental) i francoprovençal. Com és d'esperar, una gran part del volum està ocupada per la *Partie lexicographique*, el diccionari en si (p. 129-800), dividit en dues parts d'extensió desigual: 1. *Vocabulaire français* (p. 129-750) i 2. *Vocabulaire francoprovençal* (p. 751-800); la part lexicogràfica es clou amb un índex (p. 801-810), que integra no només els mots-lema del diccionari, sinó també altres mots citats en els comentaris. La primera part del volum l'ocupa la *Partie théorique et méthodologique*, dividida en dos capítols de presentació i estudi, que comentarem tot seguit, i el suport bibliogràfic (p. 67-125). El volum està dedicat a la memòria de la malaguanyada dialectòloga valdostana Federica Diémoz (1975-2019), professora a la Universitat de Neuchâtel, que formà part de l'equip inicial d'aquest projecte.

A la presentació (*Avant-propos*, p. IX-X), Hélène Carles i Martin Glessgen expliquen breument la gènesi del projecte, detallen les tasques dutes a terme pels joves col·laboradors i agraeixen a diversos col·legues la seva col·laboració, així com el suport econòmic del Fons Nacional Suís i el d'altres institucions i centres de recerca.